

Ermənistanın misli görünməmiş irticaçılıq siyasəti

Dövlət müstəqilliyi qazanıldıqdan sonra Azərbaycan Respublikasının xarici iqtisadi siyasətinin mühüm istiqamətlərindən biri beynəlxalq maliyyə-kredit və iqtisadi qurumlarla əlaqələrin təşkili olmuşdur. Ötən dövr ərzində bu istiqamətdə bir çox işlər görülmüşdür. Belə ki, Azərbaycan bu sahədə olan bütün nüfuzlu beynəlxalq qurumlara, o cümlədən *Beynəlxalq Valyuta Fonduna, Dünya Bankına, Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankına, İslam İnkişaf Bankına (1992), Asiya İnkişaf Bankına (1999) üzv olmuşdur.*

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən sosial-iqtisadi siyasətin strateji məqsədləri sərbəst bazar münasibətlərinə və özünü inkişaf qabiliyyətinə malik olan sosialyönlü, diversifikasiya olunmuş milli iqtisadiyyatın formalaşdırılması və dünya təsərrüfat sisteminə inteqrasiyanın təmin olunmasıdır. Davamlı və dinamik inkişaf məntiqinə əsaslanan bu siyasətin həyata keçirilməsi nəticəsində qazanılmış uğurlar daha da möhkəmləndirilmiş, bu dövrdə makroiqtisadi sabitlik qorunub saxlanılmış, iqtisadiyyatın diversifikasiyası, qeyri-neft sahələrinin, regionların inkişafı sürətlənmiş, strateji valyuta ehtiyatlarının səmərəli istifadəsi təmin olunmuş, milli valyutanın sabitliyi, bank sisteminin etibarlılığı artırılmış, konservativ xarici borclanma strategiyası həyata keçirilmiş, sahibkarlığa dövlət dəstəyi gücləndirilmiş, əhalinin sosial rifahı davamlı olaraq yaxşılaşmışdır.

Xalqımıza qarşı erməni təcavüzkarlığı və silahlı münaqişənin əsası XIX əsrin əvvəllərində qoyulmuşdur. Belə ki, XVIII əsrin sonu - XVIII əsrin əvvəllərində çar Rusiyasının Osmanlı dövlətinin torpaqlarını bölüşdürmək, Aralıq dənizinə çıxış əldə etmək məqsədilə Türkiyə və İranla apardığı amansız müharibələrin nəticəsi olaraq, Rusiya və İran arasında bağlanmış 1813-cü il "Gü-lüstan" və 1828-ci il "Türkmənçay" müqavilələri ilə Azərbaycan xalqına qarşı tarixi ədalətsizlik rəsmiləşdirilmiş, Azərbaycan torpaqları bu iki dövlət arasında bölüşdürülmüş və həmin Türkmənçay müqaviləsi ilə hazırda da davam edən geosiyasi oyunların və faciələrin əsası qoyulmuşdur.

Ermənistanın 1988-ci ildən etibarən başladığı təcavüzkar müharibə Azərbaycan torpaqlarının 20%-nin işğal edilməsinə, on minlərlə insanın öldürülməsinə, yaşayış məskənlərinin və infrastrukturun dağıdılmasına, milli-mədəni və təbii sərvətlərin amansızlıqla məhv edilməsinə, ekoloji tarazlığın ağır şəkildə pozulmasına səbəb Beynəlxalq hüquq prinsiplərinə, BMT, ATƏT və digər beynəlxalq qurumların qərar və qətnamələrinə məhəl qoymayan və cəzasını hələ də almayan işğalçı Ermənistan bu gün də dünya tarixində misli görünməmiş irticaçılıqla məşğuldur. Cənubi Qafqazda, Xəzər hövzəsində yerləşən Azərbaycan Respublikası əlverişli coğrafi mövqeyi, təbii şəraiti və zəngin təbii sərvətləri ilə tarixən diqqət mərkəzində olmuşdur.

Ermənistanın bəşəriyyətə və insanlığa qarşı yönələn terror siyasəti Azərbaycan təbiətinə, bioloji müxtəlifliyə ciddi ziyan vurmuşdur. Ekologiyaya qənim kəsilmiş bədnam ermənilər və havadarları işğal etdikləri ərazilərdə mineral-xammal ehtiyatlarının qanunsuz mənimsənilməsinə, meşə zolaqlarının vəhşicəsinə qırılmasına və yandırılmasına, Araz çayı və qollarının çirkəndirilməsinə, heyvanat aləminin xüsusi qəddarlıqla məhv edilməsinə səbəb olan işğalçılıq dövlət siyasətinə çevrilmişlər. Bir sözlə, Azərbaycan Respublikasının torpaqlarının bütün növdən olan təbii sərvətləri xarici şirkətlər tərəfindən talan edilərək ərazidən çıxarılır. Azərbaycan Respublikası ərazisində yarımşəhra və quru çöl iqlimindən dağ-tundra iqliminədək bir-birindən fərqlənən 9 iqlim tipi mövcuddur. Odur ki, respublikanın bütün əraziləri təbii-müalicəvi və rekreatsiya amillərinin (iqlim amilləri,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən sosial-iqtisadi siyasətin strateji məqsədləri sərbəst bazar münasibətlərinə və özünü inkişaf qabiliyyətinə malik olan sosialyönlü, diversifikasiya olunmuş milli iqtisadiyyatın formalaşdırılması və dünya təsərrüfat sisteminə inteqrasiyanın təmin olunmasıdır. Davamlı və dinamik inkişaf məntiqinə əsaslanan bu siyasətin həyata keçirilməsi nəticəsində qazanılmış uğurlar daha da möhkəmləndirilmiş, bu dövrdə makroiqtisadi sabitlik qorunub saxlanılmış, iqtisadiyyatın diversifikasiyası, qeyri-neft sahələrinin, regionların inkişafı sürətlənmiş, strateji valyuta ehtiyatlarının səmərəli istifadəsi təmin olunmuş, milli valyutanın sabitliyi, bank sisteminin etibarlılığı artırılmış, konservativ xarici borclanma strategiyası həyata keçirilmiş, sahibkarlığa dövlət dəstəyi gücləndirilmiş, əhalinin sosial rifahı davamlı olaraq yaxşılaşmışdır.

mədən suları vəs.) zənginliyinə görə klimatoterapevtik xüsusiyyətlərə malikdir.

Azərbaycan Respublikasının Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş ərazilərinin iqlim ehtiyatları onlardan kurort müalicəsi və istirahət üçün olduqca əlverişlidir. Bu gün Azərbaycan, təmiz dağ havası, qiymətli mədən suları olan Şuşa-Turşsu zonası, İstisu və s. kimi kurort zonalarından gələn gəlirlərdən məhrumdur, əvəzində isə Ermənistan Azərbaycana aid olan bu sahədən böyük gəlirlər əldə edir. Azərbaycan Respublikasının ərazisi bir sıra filiz, qeyri-filiz, yanacaq faydalı qazıntıları ilə olduqca zəngindir.

Azərbaycanda faydalı qazıntılar çox qədimlərdən insanlara məlum olub və onlardan primitiv şəkildə olsa da, hələ daş dövründən etibarən istifadə edilməyə başlanılmışdır.

Naxçıvan duz mədənlərində tapılmış daş dövrü daş alətləri (baltalar, çəkiclər, bıçaqlar və s.), həmçinin Gədəbəy və Daşkəsən rayonlarında eneolit dövründən etibarən mis və dəmir filizi yataqlarının istismarına aid məlumatların olması göstərir ki, Azərbaycanda dağ-mədən işlərinə eramızdan əvvəl başlanmışdır.

Azərbaycanda hələ eramızdan əvvəl 1-ci minillikdə dəmir, bürünc, qızıl, gümüş məmulat və əşyalar hazırlanırdı. Abşeronda və Ceyrançöldə birbaşa yer səthinə çıxan neft bulaqları insanlara çox qədim zamanlardan məlum idi. Abşeron ərazisində və Quba rayonunun Xınalıq kəndi yaxınlığında yanar qazın səthə çıxıb alovlanması da başqa bir "möcüzə" idi. Azərbaycan özünün neft və qaz yataqları ilə çox qədim zamanlardan məşhurdur.

Hələ eramızdan əvvəl VII-VI əsrlərdə Abşeron yarımadasında qaz və neftin yer səthinə sızması məlum idi və neftdən müxtəlif sahələrdə istifadə olunurdu. Azərbaycan Respublikasının ərazisi müalicəvi mineral su mənbəyidir. Respublikanın bütün fiziki-coğrafi vilayətlərində müxtəlif tərkibli mineral su bulaqları aşkar edilmişdir. Mineal bulaqlarının bir qrupunun suyu soyuq, bir qrupunun ilıq, bir qrupunki isə istidir. Respublika ərazisində adi və müalicəvi suyu ilə seçilən mineal bulaqların bəziləri öz əhəmiyyətinə görə dünya şöhrəti qazanmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondu

Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə "İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

darda yataqları aşkarlanmış və qiymətləndirilmişdir. Azərbaycan Respublikası bu gün qızıl hasilatçılarına çevrilmişdir və artıq Azərbaycan qızılı dünya birjalarında satılır. Azərbaycan ərazisi davamlı və uzunmüddətli qızıl emalı sənayesinin yaradılması üçün böyük perspektivə malikdir. Son dövrlər ərzində aşkar edilmiş çoxsaylı məxsusi qızıl, həm də digər metallarla kompleks halda olan qızıl yataq və təzahürləri bunu təsdiq edir.

Bununla belə, onlar potensial filizli regionlarda proqnozlaşdırılan qızıl filizləşməsinin hələ yalnız bir hissəsini təşkil edir. Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarını zəbt etməsinin əsas səbəblərindən biri də bu ərazilərin təbii sərvətlərlə, o cümlədən qızıl yataqları ilə zəngin olmasıdır. Münbit torpaqları, sıx meşələri, qiymətli mineral və yeraltı su yataqları ilə yanaşı, bu gün də istismar edilən Qafan, Qacaran mis-molibden və Liçgivaz-Tey qızıl yataqlarının olduğu Zəngəzur quberniyasının 1920-ci ildə ilhaq edilməsi də bunun bariz nümunəsidir.

Ermənilər işğal edilmiş ərazilərdə əvvəllər Azərbaycanlı əhalinə aid mülkiyyəti, evləri, digər maddi sərvətləri talan edib satmaq və meşələrini qıraraq məhv etməklə dolandırılırsa, sonradan bu talançılığın digər istiqaməti - faydalı qazıntı yataqlarının qəddarlıqla talanması geniş vüsət almışdır.

Vahid Ömərov,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru,
dosent